

**T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
EKONOMETRİ BİLİM DALI**

**TÜKETİCİ KREDİLERİ VE KREDİ KARTLARI
KULLANIM MİKTARLARI İLE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜGE EZENGİN

İstanbul, 2009

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
EKONOMETRİ BİLİM DALI

TÜKETİCİ KREDİLERİ VE KREDİ KARTLARI
KULLANIM MİKTARLARI İLE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜGE EZENGİN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. EBRU ÇAĞLAYAN

İstanbul, 2009

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

EKONOMETRİ Anabilim Dalı EKONOMETRİ Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi MÜGE EZENGİN'İN TÜKETİCİ KREDİLERİ VE KREDİ KARTLARI KULLANIM MİKTARLARI İLE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 16.07.2009 tarih ve 2009-12/34 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 14.08.2009

- 1) Tez Danışmanı : DOÇ. DR. EBRU ÇAĞLAYAN
2) Jüri Üyesi : PROF. DR. SELAHATTİN GÜRİŞ
3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. NURCAN METİN

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Müge EZENGİN
Anabilim Dalı	: Ekonometri
Programı	: Ekonometri
Tez danışmanı	: Doç.Dr.Ebru ÇAĞLAYAN
Tez türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Ağustos 2009
Anahtar Kelimeler	: Tüketici Kredileri, Kredi Kartları, Enflasyon, Granger Nedensellik Analizi

ÖZET

TÜKETİCİ KREDİLERİ VE KREDİ KARTLARI KULLANIM MİKTARLARI İLE ENFLASYON İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Günümüz iktisadi ve ticari hayatın içinde bankaların önemi artarak devam etmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler ile sürekli kendilerini yenileyen bankaların en temel ürünü hiç şüphesiz kredilerdir. Özellikle bireylerin artan ihtiyaçlarının temini bankalardan aldıkları krediler ile sağlanabilmektedir.

Ekonomik sistemin en temel sorunu da enflasyon olarak görülmektedir. Bu nedenle enflasyon ile bankaların kullandığı krediler arasında bir ilişki olabileceğinden yola çıkılarak ekonometrik bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Kullanım alanlarına göre sınıflara ayrılan krediler içinde tüketici kredileri ve kredi kartları kullanım miktarları ile enflasyon arasındaki ilişki Granger nedensellik analizi ile incelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Müge EZENGİN
Field : Econometrics
Programme : Econometrics
Supervisor : Associate Professor Ebru ÇAĞLAYAN
Degree Awarded and Date : Master - August 2009
Keywords : Consumer Credits, Credit Cards, İnflation, Granger
Causality Analysis.

ABSTRACT

EXAMİNİNG THE RELATIONSHIP BETWEEN CONSUMER CREDİTS AND AMAUNT OF CREDİT CARD LOANS AND İNFLATION

The importance of banks has continued to grow in today's economical and commercial life. The banks which renew themselves with technological developments have the most basic product credits certainly. Especially, the increasing needs of invdividuals can be supplied with credits from banks.

The most basic problem of the economic system is seen as inflation. Because of that, the relationship between inflation and bank's credits, set off by an econometric analysis.

Credits are classified according to their reason fr usage. The relationship between consumer credits and amount of credit card bans and inflation is examined by Granger causality analysis.

ÖNSÖZ

Bütün iyi kitapların sonunda
Bütün gündüzlerin, bütün gecelerin sonunda
Meltemi senden esen
Soluğu sende olan
Yeni bir başlangıç vardır
Parmağını sürsen elmaya, rengini anlarsın
Gözünle görsen elmayı, sesini duyarsın
Onu işitsen, yuvarlağı sende kalır
Her başlangıçta yeni bir anlam vardır.
Nedensiz bir çocuk ağlaması bile
Çok sonraki bir gülüşün başlangıcıdır.

Edip Cansever

Tezin hazırlanması esnasında bana her açıdan destek veren sevgili babam Halil Ezengin'e; gücünü, sevgisini ve bilgisini hiç esirgmeden paylaşan ve sürekli başarıya ve daha çok çalışmaya teşvik eden sevgili annem Yasemin Ezengin'e ve aktardıkları pozitif enerji ile hayatı bir sanat, başarıyı bir devamlılık haline getiren kardeşlerim Meyçem ve Milay Ezengin'e teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tezime sağladığı katkılarından ve desteklerinden dolayı tez danışmanım sayın Doç.Dr. Ebru Çağlayan'a teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2009

Müge EZENGİN

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
1.BANKACILIK SEKTÖRÜ	
1.1 Genel Bilgiler.....	3
1.2 Banka Kredileri ve Kredilendirme Süreci.....	5
1.2.1 Kredi Tanımı ve Unsurları.....	6
1.2.1.1 Vade.....	7
1.2.1.2 Güven.....	7
1.2.1.3 Risk.....	7
1.2.2 Kredilendirme Süreci.....	8
1.2.3 Kredi Türleri.....	11
1.2.3.1 Nitelik Açısından Krediler.....	11
1.2.3.2 Vadeleri Açısından Krediler.....	12
1.2.3.3 Teminat Açısından Krediler.....	12
1.2.3.4 İzin Açısından Krediler.....	13
1.2.3.5 Kaynak Açısından Krediler.....	13
1.2.3.6 Kullanma Amacı Açısından Krediler.....	14

1.3 Tüketici Kredileri.....	15
1.3.1 Tüketici Kredileri Tanımı.....	16
1.3.2 Tüketici Kredileri Olumlu Yönleri.....	17
1.3.3 Tüketici Kredileri Olumsuz Yönleri.....	18
1.3.4 Tüketici Kredileri Kredilendirme Süreci.....	18
1.3.5 Tüketici Kredileri Sözleşmesi.....	19
1.3.5.1 Faiz.....	21
1.3.5.2 Ödeme Planı.....	22
1.3.5.3 İstenecek Teminatlar.....	22
1.3.5.4 Borçlunun Temerrüde Düşmesinin Hukuki Sonuçları.....	22
1.3.5.5 Tüketici Kredisinin Vadesinden Önce Kapatılması.....	23
1.3.6 Tüketici Kredileri Sona Ermesi.....	23
1.4 Kredi Kartları.....	23
1.4.1 Kredi Kartları Tanımı.....	25
1.4.2 Kredi Kartları Olumlu Yönleri.....	27
1.4.3 Kredi Kartları Olumsuz Yönleri.....	29
1.4.4 Kredi Kartı Uygulaması.....	31
1.4.4.1 Kredi Kartı Güvenliği.....	32
1.4.4.2 Kredi Kartı Dönemsel Hesap Özeti ve Uygulanan Faiz ve Ücretler.....	33
1.5 Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları ile Enflasyon İlişkisi.....	34

2.NEDENSELLİK ANALİZİ

2.1 Durağanlık Testleri.....	38
2.1.1 Dickey ve Fuller (1979) Testi.....	41
2.1.2 Dickey ve Fuller (1981) Testi.....	44
2.2 Granger Nedensellik Testi.....	48
2.2.1 Tek Yönlü Nedensellik.....	50
2.2.2 Çift Yönlü Nedensellik.....	52
2.2.3 Bağımsızlık.....	52
2.3 Granger Nedensellik Testinin Aşamaları.....	53

3.TÜKETİCİ KREDİLERİ VE KREDİ KARTLARI KULLANIM MİKTARLARI İLE ENFLASYON İLİŞKİSİ ÜZERİNE UYGULAMA

3.1 Uygulamanın Amacı.....	56
3.2 Uygulamada Kullanılan Değişkenler.....	57
3.3 Durağanlık Analizi.....	57
3.3.1 Tüketici Kredileri (LTK) Değişkeni için Durağanlık Analizi.....	58
3.3.2 Bireysel Kredi Kartları (LBKK) Değişkeni için Durağanlık Analizi.....	66
3.3.3 Toptan Eşya Fiyat Endeksi (LTEFE) Değişkeni için Durağanlık Analizi.....	74

3.4 Granger Nedensellik Analizi.....	82
3.4.1 Tüketici Kredileri Kullanım Miktarı ile Toptan Eşya Fiyat	
Endeksi Arasındaki Nedensellik İlişkisi.....	83
3.4.2 Bireysel Kredi Kartları Kullanım Miktarı ile Toptan Eşya Fiyat	
Endeksi Arasındaki Nedensellik İlişkisi.....	87
SONUÇ.....	91
KAYNAKÇA.....	93

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1** : (3.1) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 2** : (3.1) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 3** : (3.2) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 4** : (3.3) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 5** : (3.3) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 6** : (3.4) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 7** : (3.5) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 8** : LTK Serisi için DF(81) Test Sonuçları
- Tablo 9** : (3.6) Numaralı Model için DF(79) Testi Çıktısı
- Tablo 10** : (3.7) Numaralı Model için DF(79) Testi Çıktısı
- Tablo 11** : (3.8) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 12** : (3.8) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 13** : (3.9) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 14** : (3.10) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 15** : (3.10) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 16** : (3.11) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 17** : (3.12) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 18** : LBKK Serisi için DF(81) Test Sonuçları
- Tablo 19** : (3.13) Numaralı Denklemin Regresyon Sonuçları
- Tablo 20** : (3.14) Numaralı Model için ADF Testi Çıktısı

- Tablo 21** : (3.15) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 22** : (3.15) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 23** : (3.16) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 24** : (3.17) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 25** : (3.17) Numaralı Modelin Hata Terimlerine Ait Ljung-Box Q İstatistikleri
- Tablo 26** : (3.18) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 27** : (3.19) Numaralı Denklemin Tahmin Sonuçları
- Tablo 28** : LTEFE Serisi için DF(81) Test Sonuçları
- Tablo 29** : (3.20) Numaralı Denklemin Regresyon Sonuçları
- Tablo 30** : (3.21) Numaralı Model için ADF Testi Çıktısı
- Tablo 31** : (3.22) Numaralı Model için ADF Testi Çıktısı
- Tablo 32** : Kriterler
- Tablo 33** : Granger Nedensellik Test Sonuçları
- Tablo 34** : Kriterler
- Tablo 35** : Granger Nedensellik Test Sonuçları
- Tablo 36** : Kriterler
- Tablo 37** : Granger Nedensellik Test Sonuçları
- Tablo 38** : Kriterler
- Tablo 39** : Granger Nedensellik Test Sonuçları

ŒEKİLLER LİSTESİ

Œekil 1 : LTK Serisinin Grafiksel Gösterimi

Œekil 2 : LBKK Serisinin Grafiksel Gösterimi

Œekil 3 : LTEFE Serisinin Grafiksel Gösterimi

GİRİŞ

Bugünkü yapısı itibariyle bankacılık sektörü, ekonomik ve ticari hayatın içinde çok büyük bir öneme sahip olup ülke ekonomik sisteminin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Özellikle fona ihtiyaç duyanlarla fonlarını değerlendirmek isteyenleri bir araya getiren bankalar, ülke ekonomisine katkı sağlamanın yanında devletin, işletmelerin, özel ve tüzel kişilerin her türlü ihtiyaçlarını, sundukları ürün ve hizmet çeşitliliği sayesinde karşılayabilen önemli iktisadi kuruluşlardır. Teknolojik alandaki gelişmelere paralel olarak sürekli kendilerini yenileyen bankalar her kesim insanın ihtiyaçlarına yönelik müşteri portföylerini genişletmeye devam ederek günümüzdeki konumlarını korumaktadırlar.

Fona ihtiyaç duyanlarla fonlarını değerlendirmek isteyenleri bir araya getiren bankaların en önemli işlevlerinden birisi de kredi pazarlamadır. Ekonomik süreç içerisinde ticari faaliyetlerin ve kişisel ihtiyaçların sürekli artması fon ihtiyacını da arttırmaktadır. İhtiyaç duyulan fonların karşılanması da büyük ölçüde bankalardan sağlanan kredilerle gerçekleşmektedir. Bu nedenle bankaların kredi pazarlaması ekonomik hayatın önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Kredi pazarlamanın bir diğer unsuru da kredi kartlarıdır. Kredi kartları da tüketiciler için bir nevi kredi niteliğindedir. Özellikle dar gelire sahip tüketiciler için kredi kartları vazgeçilmez bir ürün haline gelmektedir. Çünkü kredi kartları sayesinde insanlar ileride sahip olacakları gelirlerini bugünden harcayabilecek olmalarından dolayı hem kendi refah düzeylerini biraz da olsa arttırabilmekte hem de ülke ekonomisine katkı sağlayabilmektedirler.

Ülke ekonomisinin en temel sorunu da enflasyondur. Genellikle fiyatlar genel düzeyinin sürekli artması anlamına gelen enflasyon, ülkeler açısından başlı başına bir problemdir. Enflasyona sebep olabilecek bir çok neden sayılabilir ancak bu çalışmada tüketici kredileri ile kredi kartları kullanım miktarının enflasyon ile olan ilişkisi incelenecektir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde bankacılık sektörü genel bilgilerinden yola çıkılarak kredi tanımı, unsurları, veriliş aşamaları ve türlerinden bahsedilip sektörün en vazgeçilmez ürünü olan tüketici kredileri ve kredi kartları olumlu-olumsuz yönleri, veriliş aşamaları ve iktisadi hayatın önemli bir parçası olan enflasyona etkilerinden bahsedilecektir.

İkinci bölümde nedensellik analizi uygulamasına geçmeden önce Granger nedenselliği ve basamakları hakkında bilgiler verilecektir. Bunun için öncelikle durağanlık testlerinden bahsedilip, tek yönlü nedensellik, çift yönlü nedensellik ve bağımsızlık ile Granger nedensellik testinin aşamalarından bahsedilecektir.

Üçüncü bölümde ise Türkiye bankacılık sektörü tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları kullanım miktarları ile enflasyon ilişkisi üzerine Granger nedenselliği yapılacaktır. Granger nedenselliği yapılmasındaki amaç; tüketici kredileri ve kredi kartları kullanım miktarları ile enflasyon arasında bir ilişki olup olmadığı, eğer ilişki varsa hangi yöne doğru olduğu hakkında bilgi sahibi olabilmektir. Burada izlenecek yol ise değişkenlerin belirlenerek modelin kurulması ve ekonometrik yöntem ile elde edilen sonuçların değerlendirilmesi şeklinde olacaktır.

1. BANKACILIK SEKTÖRÜ

1.1 GENEL BİLGİLER

Bir ekonomide mali sistemin en temel unsurunu bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Bankaların en önemli birinci görevi, fona ihtiyaç duyanlarla fonlarını değerlendirmek isteyenleri buluşturarak kaynak sağlamaktır. İkinci önemli görevi ise, sağladığı kaynağın yatırılması, yani plasman görevidir. Bu da kredi verme şeklinde olur. Ekonomik açıdan bakıldığında ise, etkili bir para politikasının uygulanması ile, ülkenin dış ekonomik ilişkilerinin gelişmesi ve dünya ile bütünleşmesi ancak gelişmiş bir bankacılık sektörü ile mümkündür.

Bankacılık sektörünün tarihi geçmişine bakıldığında, 1980'li yıllarda başlayan mali liberalizasyon süreciyle, bankacılık dahil bütün mali sistemde yapısal değişiklikler uygulamaya konmuş; faiz oranları ve döviz kurlarındaki sınırlamaların kalkması da, bu yapısal değişikliklerin hızla yerleşmesinde önemli rol oynamıştır. Reform niteliğindeki bu yapısal değişiklikler, bankacılık sektörünün ve mali sistemin gelişmesini ve büyümesini sağlamıştır.¹

1980 yılı sonrası, ekonominin dışa açılması ve dünya finans sistemi ile bütünleşme çabalarının bir sonucu olarak, bankacılık sektöründe de dışa açılma yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır.² Ancak ülkemizde yaşanan 1994 ve 1998 yıllarındaki ekonomik krizler sonucunda bankacılık sektörü olumsuz etkilenmiş ve bankalar çok riskli ortamlarda çalışmaya maruz kalmışlardır. Bu süreçte ayakta kalabilmek için özellikle banka birleşmeleri ve ulusal ve uluslar arası piyasalarda banka satın almaları artmıştır. Ticaret bankaları, yatırım bankaları ve şube düzeyinde birçok yabancı banka Türk bankaları ile ortaklık kurduğu gibi Türk bankaları da yurtdışında şube açma, banka açma gibi yollarla birleşmelere başlamıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde ise bankacılık sektörü çok ciddi risklere maruz kalmış ve sektörün yeniden yapılandırılması, bankaların mali bünye sorunlarının

¹ Yıldırım, Oğuz., ss:1

² Sayılğan, Şevket., 1999, ss:85

çözülmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Özellikle Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri bankacılık sektörünün sorunlarını arttırmıştır. Kasım krizi sonrasında faiz riski, Şubat krizi sonrasında ise hem faiz hem de kur riski sonucu sektör büyük kayıplar yaşamaya maruz kalmıştır. Faiz oranlarında gözlenen yükselme eğiliminin yanı sıra, krizin etkisi ile üretim ve talep daralması kredi taleplerini de kısmıştır. Bu durum karşısında Türk bankaları da gerek kurumsal yapılarında, gerekse sundukları hizmet ve ürün kalitesinde önemli değişiklikler gerçekleştirmişlerdir.

Günümüze geldiğinde 2008 yılında başlayan kriz dünya finans tarihi'nin en büyük boyutlu krizi olarak görülüyor. Ülkemizde de etkilerini son derece yakından hissettiğimiz krizin başlıca nedeni ABD'de yaşanan olumsuz gelişmelerdir.

2002 yılında ABD'de de başlayan emlak sektöründeki hareketlenmeler bankaların da konut kredisi (mortgage) vermeye başlaması ile hız kazanmıştır. Emlak piyasasına yönelik artan talep karşısında bankalar her kesim insana konut kredisi vermeye başlamış ve bu sayede de düşük gelir sahibi insanların da kolaylıkla ev sahibi olmasına imkan sağlamıştır. Ancak geri ödemelerde aksaklıklar başlayınca banka teminat olarak gösterilen evlere el koymaya başlamış ve evleri nakit paraya dönüştürmek amacıyla da satışa çıkarmıştır. Çok fazla geri dönmeyen kredi olduğundan konut fiyatları da yarı yarıya düşüş göstermiş ve böylece bankalar verdikleri kredi karşılığını temin edememeye başlamıştır. Bu durum birçok bankanın iflas etmesi sonucunu kaçınılmaz hale getirmiştir. Sonucunda ABD ve Avrupa da birçok büyük banka batmaya başlayıp, reel sektör sıkıntıya girerek milyonlarca kişi işsiz kalmıştır.

ABD'de yaşanan bu olumsuz gelişmeler Türkiye'ye de yansımıştır. Özellikle ihracat yapan sektörler bu durumdan olumsuz etkilenmiş ve ülkemizde de işsiz kalanların sayısı önceki yıllarla göre artış göstermiştir. Bu durumda geri dönmeyen krediler yüzünden bankacılık sektörü özel sektöre verdiği kredileri azaltma yoluna gitmiştir. Kredi ve kredi kartı borcunu ödeyemeyen kesim de önceki yıllara göre 2008 yılında ciddi artışlar göstermiştir.

1.2 BANKA KREDİLERİ VE KREDİLENDİRME SÜRECİ

Kredinin ekonomideki tanımı, ödünç alınan veya verilen mal ya da paradır. Bankalar kanunu açısından kredi; kullanıcısı, tutarı, vadesi, fiyatı ve teminatı baştan belli olan ve bankayı, hemen veya belirli bir süre sonra alacaklı hale getirebilecek bir bankacılık ürün grubudur. Bir diğer deyişle, belirli miktardaki satın alma gücünün, belirli bir süre için ve geri verilmek üzere bir bedel (genellikle faiz) karşılığı gerçek ya da tüzel kişilere verilmesidir.³

Banka kredileri ile ilgili kullanılacak olan bazı tanımlamalar şöyledir;

- a) Mal: Alışverişe konu olan taşınır eşyayı, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malları,
- b) Hizmet: Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan mal sağlama dışındaki her türlü faaliyeti,
- c) Tüketici: Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişiyi,
- d) Satıcı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişileri,
- e) Sağlayıcı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişileri,
- f) Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlemi,
- g) İmalatçı-Üretici: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal veya hizmetleri ya da bu mal veya hizmetlerin hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine kendi ayırt edici işaretini, ticari markasını veya unvanını koyarak satışa sunanları,

³ http://muhasebeturk.org/ecopedra/394_k/1648_kredinedir_ne_demek_anlami_tanimi.html

h) İthalatçı: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal veya hizmetleri ya da bu mal veya hizmetlerin hammaddelerini yahut ara mallarını yurt dışından getirerek satışa sunan gerçek veya tüzel kişiyi,

i) Kredi veren: Mevzuatları gereği tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan banka, özel finans kuruluşu ve finansman şirketlerini,

j) Reklamcı: Ürettiği ya da pazarladığı malın/hizmetin tanıtımını yaptırmak, satışını artırmak veya imajını yaratıp güçlendirmek amacıyla hazırlattığı, içinde firmasının ya da mal/hizmet markasının yer aldığı reklamları yayınlatan, dağıtan ya da başka yollarla sergileyen gerçek ya da tüzel kişiyi,

ifade eder.⁴

1.2.1 Kredi Tanımı ve Unsurları

Kredi sözlük anlamı itibariyle, itibar, saygınlık demektir. Ödünç alınan para veya peşin para vermeden alınan mal, kredi kavramına girer.⁵

Ekonomi bilimi bakımından ise krediyi, karşılığı bir süre sonra verilmek vaadiyle mal, hizmet ve satın alma gücü sağlayabilme kabiliyeti ve imkanını şeklinde tanımlamak veya hazır bir servetin ileride meydana gelecek bir servetle mübadelesidir şeklinde ifade etmek de mümkündür.⁶

4743 sayılı Kanun ile değişik 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 4672 sayılı Kanun ile değiştirilmiş 11.maddesinin 1.fıkrasında Kredi; "Bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayrinakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılır" şeklinde açıklanmaktadır.

⁴ İnal, Tamer., (Ek) , ss:3

⁵ Kocaimamoğlu, Sururi., (1985), ss:406

⁶ Ataş, Nüvit., ss:29

Kredi tanımı ne şekilde yapılırsa yapılsın, üç önemli unsuru vardır.

-Vade (Zaman)

-Güven

-Risk

1.2.1.1 Vade

Bankalarca ödünç verilen fonların belirli bir süre sonra geri ödenmesi söz konusu olduğundan kredide vade en önemli unsurlardan birisidir. Vadeleri açısından krediler kısa,orta ve uzun vadeli olarak üçe ayrılırlar.

Vadeleri 0-18 aya kadar olan krediler kısa vadeli krediler, vadeleri 18 ay ile 5 yıl arasında olan krediler orta vadeli krediler, vadeleri 5 yıl ve üzeri olan krediler ise uzun vadeli krediler olarak adlandırılırlar. Vadenin belirlenmesinde en önemli unsur, aylık taksitlerin müşterinin gelirinin 1/3 oranı ile karşılanabilmesidir.

1.2.1.2 Güven

Kredi, güvene dayanan bir işlemdir. Nakit, mal, teminat, kefalet biçiminde veya herhangi bir şekilde verilen kredi, belirli süre sonunda geri alınmak koşulunu taşıdığından taraflar arasında güven olması gereklidir. Kredi verilecek kişi veya kuruluşun banka nezdinde saygınlığı olmalı, kendisine güvenilmelidir. Güven kredinin en önemli unsurlarından birisidir.

1.2.1.3 Risk

Kredi, bünyesinde borcun, işin, hizmetlerin yerine getirilmemesi tehlikesini taşır ki, bu da risk unsurunu oluşturur. Kredi riski, en basit anlamıyla, bir bankanın kredi müşterisinin (borrower) ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın (counterparty) anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır.⁷

⁷ www.tbb.org.tr/turkce/basle/risk_yonetim.doc

1.2.2 Kredilendirme Süreci

Kredilendirme süreci, müşterinin kredi talebinde bulunması ile başlar. Kredili müşterilerin seçiminde, müşterinin mali durumu, geçmiş performansı ve ortakların moralitesi en önemli etkidir. Kredi talebinde bulunan tüzel kişilik ise, firma hakkında, gerçek kişi ise, mali durumu hakkında genel bilgi toplanır. İstenen kredinin türü, miktarı, vadesi, ve kullanma amacı belirlenir.

Yapılan ön görüşme sonucunda firma ya da şahıs hakkında istihbarat (bilgi ve belge toplama) çalışması yapılır. Toplanan bilgi ve belgelerin kredi kararı verilmesini kolaylaştıracak şekilde analizi yapılır. Yapılan analiz sonucunda kredi talebinde bulunan kişi ya da kuruluşlara kredi verilmesi hakkında bir karara varılır ve kredi kararı müşteriye bildirilir. Kendisiyle kredi türüne göre kredi sözleşmesi yapılır ya da kendisinden bir taahhütname alınır.

Bütün gerçek ve tüzel kişilerden kredinin kullandırılmadan önce ve tüm kredilerini kapsayacak şekilde alınan imzalı belgelere “Genel Kredi Sözleşmesi veya Taahhütnamesi” denir ve şu hususları içerir;⁸

-Banka tarafından ilgili sözleşmeyle müşteriye verilen kredi tutarı; yabancı para kredilerde esas alınacak kur tarihi ve hesaplanma yöntemi,

-Müşteri tarafından ödenmesi gereken anapara, faiz oranı, ücret, komisyon, masraf, vergi, resim, harç, fon vb. parasal yükümlülükler ve bunların ayrı ayrı belirtildiği ödeme planı,

-Tarafların karşılıklı hak ve yükümlülükleri,

-Teminatların türü, niteliği ve teminata hangi hallerde başvurulacağına ilişkin hükümler,

-Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin hükümler,

-Temerrüt ve temerrüdün hukuki sonuçları,

⁸ www.tbb.org.tr/turkce/iyiuygulamalar/Bankalar%20ile%20Bireysel%20Tebliğ.doc

-Gecikme faiz oranı,

-Sözleşmenin sona erme ve fesih şartları.

Genel Kredi Sözleşmesi veya Taahhütnamesi de imzalandıktan sonra ilgili banka şubesi, kredi koşullarına uygun olarak gerekli teminatları da alarak müşterinin istediği tutarları yetki sınırları içerisinde kullanır.

İyi bir kredi yönetimi, müşterinin performansının kredi sözleşmesindeki koşullara uyumun, banka ile ilişkilerin izlenmesini içerir. Banka yönetimi kredilerin yeniden değerlendirilmesi fonksiyonu sonucunda borçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olur.

Krediyi izlemenin ve belirli aralıklarla gözden geçirmenin bankaya sağlayabileceği çeşitli yararlar arasında kredi müşterisinin kredi sözleşmesi koşullarına uygun hareket edip etmediğinin saptanması, problem yaratan ve yaratmaya yatkın kredilerin vakit geçirmeden belirlenmesi, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemlerin gecikmeden alınabilmesi banka yönetimine kredilerin kalitesi tahsil kabiliyeti ve kredi portföyünün yapısı hakkında bilgi sağlanması ve bankanın şüpheli kredi karşılığının veya sermayesinin uğrayabilecek zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda yönetime fikir verme gibi faktörler sayılabilir.⁹

Kredi izleme süreci; canlı takip, idari takip, yasal (kanuni) takip aşamalarından oluşur.¹⁰

-Canlı Takip: Canlı takip aşamasında, onaylanarak kullanılmış tüm kredi risklerinin takibi yapılır. Kredinin geri ödemesini etkileyecek ve devamı durumunda krediyi sorunlu kredi haline dönüştürebilecek problemler saptanır. Bu aşamada, önceden belirlenmiş kriterlerin gerçekleşmesine göre, alınacak bir takım aksiyonlar belirlenmiştir. Bu kriterlere göre, krediler ya yine önceden belirlenmiş süreler için hiçbir müdahalede bulunulmadan ya da müşterinin kredi limitleri risk seviyesine çekilerek ya da hedef riski sıfırlanarak izlenir.

Değişen iş ortamı ve ekonomik koşullar nedeniyle siyasal, ekonomik gelişmeler, mevzuat değişiklikleri, firmanın sektöründeki rekabet düzeyi, teknolojik değişiklikler,

⁹ Akgüç, Öztin., 1994, ss:152

¹⁰ Garanti Bankası Kredi Politikaları Ocak 2007, Kredi Politikaları Müdürlüğü

ürün özelliklerindeki ve rekabet düzeyindeki değişiklikler, kredi ödemelerinin zamanında yapılması, taahhütlerin yerine getirilmesi, borçlunun ve varsa kefillerin kredibiliteleri, ödeme güçlüklerindeki olası değişiklikler izlenir. Denetim birimlerinin hazırladığı teftiş kurulu raporları ve kredi uygulama yönetmeni raporları yorumlanır ve ilgili iş alanı sorumluları tarafından gerekli kararlar alınır ve hızla uygulanır. Kredi sürecindeki tüm ilgililerin alınan kararlar doğrultusunda aksiyon alması sağlanır.

Etkin bir canlı kredi izleme sistemi şu konulardaki değerlendirmelerin yapılabilmesini sağlar;

- Bankanın, kredi borçlusunun mevcut finansal durumu hakkında bilgi sahibi olması,
- Tüm kredilerin mevcut sözleşmelere uygunluğu,
- Onaylanmış kredilerin müşterilerce kullanımının takibi,
- Büyük kredilere ilişkin tasarlanmış nakit akışlarının planlamaya uygun olarak kullandırımı,
- Kredi alanın mevcut finansal durumuna ilişkin olarak teminatların yeterliliği,
- Sorunlu kredilerin zamanında fark edilmesi ve sınıflandırılması.

Problemlerin erken teşhisi, kredinin sağlıklı ve verimli bir şekilde kapanmasının en önemli şartlarından biridir. Kredi izlemenin canlı takip aşamasında, problemlerin, henüz kredi sorunlu hale gelmeden doğru olarak tespit edilmesi son derece önemlidir.

-İdari Takip: Problemin teşhisinde geç kalınması veya erken teşhis edilmiş olsa bile problemin çözümlenememesi sonucunda kredi sorunlu kredi haline dönüşür. Bu aşamadan sonra kredinin banka stratejilerine paralel en uygun şekilde kapanması için geçen sürece sorunlu (problemlili) kredi süreci denir. İdari takip, kredinin sorunlu hale dönüşmesinden yasal takibe geçişe kadar geçen süre içinde banka yönetiminin gösterdiği tahsilat çabasıdır. Sorunlu kredi sürecinin ilk aşamasıdır. İdari takip Kredi İzleme Müdürlüğü tarafından yürütülür.

-Yasal (Kanuni) Takip: Sorunlu kredinin idari takip aşamasında çözümlenemediği durumlarda kredinin kapanması için başvurulacak yasal yollardır. Bu aşama, sorunlu kredi sürecinde kredinin kapanmasından önceki son aşamadır.

İdari takipte Kredi İzleme Müdürlüğü tarafından izlenen kredi borçlusu ile uzlaşarak protokole bağlanmasına rağmen protokol şartlarına uygun davranılmaması nedeniyle tahsilat sağlanamayan durumlarda mal kaçırma, muvazaalı hacizler koydurma, başka alacaklıların icra takibatı, alacağın teminatsız ve firmanın makul ek teminat ve ödemeyi temin edememesi gibi nedenlerle Kredi İzleme Müdürlüğü ve Hukuk İşleri Müdürlüğü'nün kararı ile yasal takibe alınır. Yasal takip Hukuk İşleri Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Kredilendirme sürecindeki son aşama da kredinin kapanması aşamasıdır. Müşteri krediyi hiçbir problem olmadan vadesinde veya yasal takip sonucunda kapatabilir. Kredinin kapanması müşterinin kendi isteğiyle veya banka ve müşterinin ortak kararıyla ya da bankanın isteği ile başvuracağı yaptırımlar sonucunda gerçekleşebilir.

1.2.3 Kredi Türleri

Bankalardan kullanılan krediler büyük bir öneme sahiptir. Özellikle kredi türü ve uygun kredi türünün seçimi konusunda dikkat edilmesi gereken bir takım hususlar bulunmaktadır. Bunun için kredi türlerini çeşitli açılardan sınıflandırmak mümkündür.

1.2.3.1 Nitelik Açısından Krediler

Nitelik açısından krediler, faiz ve komisyon veya sadece faiz karşılığında ödünç para verilmesi şeklinde kullanılan kredilerdir. Bu tür krediler iskonto-iştira ve borçlu cari hesaplar, avanslar şeklinde kullanılır.¹¹

a) Nakdi Krediler : Faiz veya faiz ve komisyon karşılığında belli bir vadeye bağlı olarak ödünç para verilmesi şeklinde nakit olarak kullanılan kredilerdir. Bu tür krediler müşteriye borçlu cari hesap, spot kredi veya iskonto-iştira şeklinde kullanılabilir.

¹¹ Caymaz, H., ss:20

b) Gayri Nakdi Krediler : Bir işin yapılması veya bir yükümlülüğün yerine getirilmesine ilişkin bankanın müşteri lehine taahhütte bulunması ve garanti vermesi, gayri nakdi kredi olarak nitelendirilmektedir. Bu tür kredilerde ödünç para verilmesi, yani bankadan nakit çıkışı söz konusu olmayıp bir garanti verilmesi (borcun ödenmemesi halinde ödeme taahhüdü) durumu vardır. Gayri nakdi krediler; teminat mektubu, harici garanti kredisi, ithalat akreditif kredisi ve kabul kredisi olarak sınıflandırılabilir.

1.2.3.2 Vadeleri Açısından Krediler

Krediler vadeleri açısından kısa, orta ve uzun vadeli olarak üçe ayrılırlar.

a) Kısa Vadeli Krediler : Vadesiz veya vadeleri 18 aya kadar olan krediler kısa vadeli krediler olarak adlandırılırlar.

b) Orta Vadeli Krediler : Vadeleri 18 ay ile 5 yıl arasında olan krediler orta vadeli krediler olarak adlandırılırlar.

b) Uzun Vadeli Krediler : Vadeleri 5 yıldan uzun olan krediler uzun vadeli krediler olarak adlandırılırlar.

1.2.3.3 Teminat Açısından Krediler

Teminatları açısından krediler; teminatsız ve teminatlı olarak ikiye ayrılırlar.

a) Teminatsız Krediler : Sadece kredi müşterisine güvenilerek, herhangi bir teminat alınmadan açılan kredilerdir. En yüksek riske sahip kredilerdir. Herhangi bir şekilde geri ödenmemesi durumunda banka elindeki genel kredi sözleşmesi sayesinde borcunu kanuni yollarla tahsil etme yoluna gidecektir. Bu nedenle bankalar bu tür kredileri sadece kredibilite yönünden son derece sağlam olan ve mali yapısı oldukça kuvvetli firmalara kullanırlar.¹²

b) Teminatlı Krediler : Kredi müşterisinin imzasının yanında bir takım teminatlar alınarak açılan kredilerdir. Teminatlı krediler kendi arasında iki gruba ayrılır;

¹² Ataçoğlu, Hüsamettin., 2006 ss:59

-Şahsi Teminatlı Krediler: Teminat olarak alınan, kredi müşterisi dışında bir veya birden fazla kişinin (kefil) imzası alınmak sureti ile açılan kredilerdir.

-Maddi Teminatlı Krediler: Bankaca kabul edilebilme şartını taşıyan maddi değerlerin rehni karşılığında açılan kredilerdir. Hisse senedi, tahvil, mevduat sertifikası, mevduat ve nakit karşılığı, altın karşılığı, emtia rehni, işletme rehni, senet rehni ve taşınmaz ipotegi karşılığı krediler bu tür kredilerdir.¹³

1.2.3.4 İzin Açısından Krediler

İzin açısından krediler, şube yetkisi ve otorize olarak ikiye ayrılır.

a) Şube Yetkili Krediler: Bir üst makamın izni olmadan şubece açılabilen kredilerdir. Ticari bankaların şubelerine, kendi kararları ile kredi kullanılabilmeleri için belli limitler dahilinde genel müdürlükler tarafından şube yetkisi verilir.

b) Otorize Krediler : Şube yetkisi ile açılmayan, tutarına göre genel müdürlük kredi komitesi veya yönetim kurulunun onayıyla açılan kredilerdir.

1.2.3.5 Kaynak Açısından Krediler

Kaynak açısından krediler, banka kaynağında kullanılan krediler, reeskont kredileri ve dış kaynaklı krediler olmak üzere üçe ayrılırlar.

a) Banka Kaynaklı Krediler : Sadece bankaya ait kaynaklardan kullanılan kredilerdir.

b) Reeskont Kredileri : Bankaların müşterilerinden aldıkları kısa ya da orta vadeli senetleri Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na iskonto ettirerek sağladıkları ve bu suretle anılan müşterilerine kullandırdıkları kredilerdir.

c) Dış Kaynaklı Krediler : Bankaların başka kredi kuruluşlarından sağladıkları fonlarla müşterilerine kullandırdıkları kredilerdir.

¹³ Turgut, Sibel., 1999, ss:15